

Hva skal til for å få seks på terningen i tabellen?

Å få seks på terningen skal kunne være realistisk å oppnå for kommersiell produksjon. Forbedringsområde for alle merkene er bedøvelsesmetode ved slaktning, at det bør brukes mindre intensiv rase med mindre kullstørrelse og at dyra bør slippe å bli kirurgisk kastret.

Tabellen angir **minimumstandard** for det enkelte merket. Det betyr at alle gårder som leverer til det aktuelle merket minimum tilfredsstillende kravene nevnt i tabellen. Opplysningene i tabellen er kun basert på informasjon Dyrevernalliansen har mottatt fra produsentene. Vi har ikke selv vært på gårdene for å kontrollere hvorvidt det stemmer.

Tilleggsinformasjon om punktene:

Rase:

Slaktegrisen er som regel en krysning mellom rasene Norsk Landsvin, Yorkshire og Duroc. Norsk Landsvin og Yorkshire er såkalte høytstående og intensive raser. Hvis mordyr er Duroc eller Hampshire, vil velferden være bedre fordi kullstørrelsen blir betydelig mindre. Det er positivt for både mor og spedgriser. Durocs brune hud gjør at den tåler sola og dermed utedrift bedre.

Avvenningsalder:

Grisen er biologisk tilpasset til å gradvis skilles fra mor fra rundt 5 til 17 ukers alder. Det er positivt å få være lengre sammen med mor enn minstekravet på 4 uker, da dette fremmer trygghet og forebygger mobbing og sykdom. I Ingris-databasen, der 71 % av landets avlspurker er registrert, er gjennomsnittlig avvenningsalder i 2017 oppgitt å være 4 uker og 5,1 dager.

Kastrering:

Kirurgisk kastrering av hanngriser gjøres for å unngå rånesmak og -lukt på kjøttet. Smågrisene kastreres når de er 1-2 uker gamle. Inngrepet er svært stressende, medfører smerte og gir høyere risiko for helseproblemer i etterkant. Ved bruk av vaksinen Improvac kunne grisene vært spart for lidelsen ved kirurgisk kastrering. Noen prosent av landets hanngriser får i stedet denne vaksinen.

Liggekomfort og fødebinge for purke:

Fordi rasene får store kullstørrelser, kreves det kontinuerlig tilsyn for å redde svake spedgriser fra å dø. Slikt tilsyn er betydelig enklere å gjennomføre i fjøs, sammenlignet med hytter utendørs. Det er bedre temperatur for en nyfødt gris innendørs i bingje. Varmekabler i gulvet anbefales. I fjøs har purkenes binger typisk kun et tynt strølag. Smertefulle liggesår kan oppstå. Mer komfortabelt underlag er gummimatter eller dypstrø.

Areal:

Slaktegrisene går i grupper, med økende arealkrav jo mer grisen veier. For gris som veier 85-100 kg er arealkravet kun 0,8 m². Det gir lite rom for aktivitet, og øker risikoen for halebiting og sosialt stress.

Luftkvalitet:

Den høye dyretettheten og mangelfull ventilasjon innebærer at det er mye støv og dårlig luft i norske fjøs. Ifølge forskriftens retningslinjer kan gasskonsentrasjonene være ganske høye (CO₂ <1500, maks 3000 ppm, NH₃ <10, maks 20 ppm). Luftveislidelser er utbredt. Dusj-/støvbindingssystemer kan bedre luftkvaliteten.

Grovfôr:

Alle griser får kraftfôr, som er et konsentrert energifôr med lite fiber. Grovfôr gis evt i tillegg, og er påbudt til purker og råner, som jo kun får en begrenset mengde kraftfôr. Imidlertid har alle griser – også smågris og slaktegris – godt av å få grovfôr, fordi det gir økt metthetsfølelse, gir bedre utløp for adferdsbehov og minsker risiko for magesår. Grovfôr er fiberrikt fôr, som høy eller surfôr. I forskriftens er halm definert som grovfôr, selv om halm jo ikke har ernæringsverdi og er mindre egnet for å fremme god helse.

Rotemateriale:

Griser har et sterkt behov for tilbringe mesteparten av dagen med å utforske og rote med trynet i det den finner på bakken, på leting etter mat. Ifølge forskriften skal dette behovet tilfredstilles ved å dele ut såkalt "rotmateriale", som minimum kan være i form av flis eller avisopapir. Det beste er rotmateriale med ernæringsverdi, f.eks. grovfôr og røtter, og at det er av variert kvalitet.

Annen sysselsetting:

Griser har et stort utforsknings- og aktivitetsbehov, som vanskelig lar seg tilfredstille i en betongbingje. Det kan hjelpe å dele ut leker, men de bør da være av et formbart materiale – f.eks. trekubber eller halmtau. Det forebygger halebiting, slåssing og mobbing mellom grisene.

Utemuligheter:

I vanlig svineproduksjon er grisene innendørs. I økologisk drift er minimumskravet tilgang til betongveranda, der det skal deles ut rotmateriale. Frilandgris holdes på dyrket mark eller utmark.

Transport til slakteri:

Transport er et stort stressmoment for grisen. Spesielt pålossingen er en belastning. Dersom grisen blandes med ukjente griser på liten plass, er det stor sannsynlighet for slåssing og skader.

Slakteri:

Dyrevelferdsmessig er den beste slaktemetoden å kunne avlives i sitt eget hjemmemiljø, vha mobil slakteri. I Norge bedøves alle griser før avlaving, med strømtang/-klave eller gass. Mobilslakt AS bruker strøm som bedøvelsesmetode. En del små slakterier brukes også strøm, mens alle store fabrikkslakteriene har gassfeller med gruppevis inndriving. Ved gassing kan man utnytte grisenes flokkinstinkt, slik at de går inn i bedøvingsboksen uten noen form for hard tvang. Bruk av strøm på fabrikkslakteri innebærer mer stress pga enkeltvis fremdriving til bedøving. Gassing er derfor et mindre dårlig alternativ, men det er et problem at CO₂-gassen gir grisene kveldningsfølelser før de blir bevisstløse.

Aktuelle kilder:

Dyrevernalliansen, Avl i norsk svineproduksjon, Fagnotat, desember 2016.
Sørensen, J. og Pedersen, L., Status, årsager og udfordringer i forhold til løsning af forhøjet dødelighed hos økologiske pattegrise, DCA-rapport, Aarhus universitet, 2013.
Tolo, E. (Animalia), "CO₂-bedøving av gris", Go'møring 5, 34-35, 2009.